

інститутів політичної влади, а також з'ясування місця органів влади в складних адміністративних системах;

напрацювання концептуальних засад формування інноваційного механізму регулювання, який відповідає сучасних концептам «Good governance» та «New public management».

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-249-4-6>

**REGARDING THE ISSUE OF IMPROVING
THE FORM OF CONTRACTUAL REGULATION OF FOSTER
FAMILY ACTIVITIES AS AN ELEMENT OF THE LEGAL
MECHANISM OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE SYSTEM
OF STATE CARE FOR CHILDREN**

**ЗНАЧУЩИСТЬ ДОГОВІРНОЇ ФОРМИ ДІЯЛЬНОСТІ
ПРИЙОМНОЇ СІМ'Ї В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДІЄВОСТІ СИСТЕМИ
ДЕРЖАВНОГО ПІКЛУВАННЯ ПРО ДІТЕЙ**

Voiko Zh. O.

*Deputy Chief of Staff
Eastern Commercial Court of Appeal,
Postgraduate Student at the Department
of Personnel Management and
Entrepreneurship
Educational and Scientific Institute
"Institute of Public Administration"
Kharkiv National University named
after V.N. Karazin
Kharkiv, Ukraine*

Бойко Ж. О.

*заступник керівника апарату
Східний апеляційний
господарський суд,
аспірантка кафедри управління
персоналом та підприємництва
Навчально-науковий інститут
«Інститут державного управління»
Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна
м. Харків, Україна*

Із прийняттям в Україні Національної стратегії реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017–2026 роки, що затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 серпня 2017 року № 526р. [1], надзвичайної актуальності набуває питання розвитку сімейних форм влаштування дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування (далі ДС та ДПБП), що є альтернативними інтернатним закладам.

Впровадження прийомної сім'ї в систему форм влаштування ДС та ДПБП в Україні розпочалося з 1998 р. шляхом запровадження експерименту з утворення прийомних сімей за підтримки фонду ЮНІСЕФ. Експеримент став певним індикатором готовності суспільства до впровадження нових форм інституційного догляду та виховання дітей. Експертами було визначено сукупність переваг сімейної форми виховання дітей та обґрунтовано доцільність такої форми влаштування ДС та ДПБП, що стало основоположним фактором при розробці стратегії розвитку альтернативних форм влаштування дітей в Україні. Так, Законом України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» від 13 січня 2005 р. ст. 6 закріплено абсолютну пріоритетність влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування, на виховання в сім'ї [2]. А вже через рік, Законом України «Про внесення змін до Сімейного кодексу України» від 23 лютого 2006 р. прийомна сім'я як форма влаштування дітей набула законодавчого закріплення у Сімейному кодексі України [3].

Створення та діяльність прийомних сімей в Україні, зокрема, регламентується Положенням про прийомну сім'ю, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2002 р. № 565 [4]. В Положенні визначено форму договору про влаштування дітей на виховання та спільне проживання у прийомній сім'ї. Зауважимо, що нормативно-правове забезпечення діяльності прийомної сім'ї має вже певну історію становлення та розвитку, яке закріплено в низці змін до Положення. Проте, сама форма договору, закріплена в Положенні, не стала предметом уваги науковців і лишається актуальною дотепер, створюючи певні обмеження в роботі. Натомість, саме договірна форма регулювання відносин у сфері реалізації державою конституційно закріпленого обов'язку піклування про ДС та ДПБП може стати інноваційним елементом у системі механізмів державного піклування про дітей. Саме договірна форма дає змогу адаптувати нормативно-правовий механізм управління певною сферою до особливостей визначеного суб'єкта такого впливу.

Так, форма договору, визначена Положенням про прийомну сім'ю, містить вузький перелік умов. Формою Договору передбачені відомості про місце та дату укладення такого договору, відомості про сторін договору, формалізований перелік обов'язків сторін договору, відомості про реквізити сторін договору, посилання на законодавчо визначену відповідальність за невиконання сторонами умов договору, можливість розширення кола обов'язків за згодою сторін. Таким чином,

форма договору є досить формальною і має ознаки не договірною регулювання певних відносин, а закріплення факту передачі дитини в певну прийомну сім'ю, як акт приймання передачі певних речей. Що є, як видається, недопустимою формою у питаннях визначення долі дитини, наявністю певних індивідуальних особливостей умов забезпечення її розвитку, виховання та навчання. Визначальною передумовою розвитку сімейних форм влаштування дітей є забезпечення індивідуального підходу до долі кожної дитини, врахування її особистісних якостей та потреб. Аналіз судової практики з питань розірвання договорів про передачу дітей на виховання та спільне проживання до прийомних сімей, а також про припинення діяльності прийомних сімей доводить, що суд на власний розсуд має визначати ступінь чи критерії невиконання та/або неякісного виконання обов'язку прийомних батьків, визначеного формою договору щодо створення належних умов для всебічного розвитку дітей, одержання ними освіти, підготовки до самостійного життя та праці. Такий обов'язок містить в собі цілий спектр заходів щодо забезпечення належного утримання та виховання дітей, що в кожному конкретному випадку потребує окремого вивчення та визначення міри необхідності чи шкідливості певних виховних засобів для конкретної дитини. Адже, наприклад, обмеження користування мобільними пристроями може вживатись і в цілях збереження здоров'я дитини, а може мати ознаки сімейного насильства як зазначено в рішенні Володимир-Волинського міського суду Волинської області від 28 грудня 2016 р. у справі №154/3124/16 [5].

Діяльність державних органів базується на принципах повної регламентації їх дій, а створення, підтримка та контроль за діяльністю прийомної сім'ї покладається на відповідні державні органи. Отже, надважливим є створення умов для можливості укладання всебічного та повного договору між органами опіки та піклування та прийомними батьками, де буде враховано всі аспекти функціонування прийомної сім'ї в межах чинного законодавства. Це питання ще більш гостро постає в умовах децентралізації влади в Україні та провадження реформи деінституалізації догляду та виховання дітей.

Висновуючи зазначу на необхідності розвитку та удосконаленні форми договору про влаштування дітей на виховання та спільне проживання у прийомній сім'ї в напрямку його індивідуалізації, конкретизації та розширення кола вимог до особливостей утримання кожної конкретної дитини, адаптації до потреб кожної конкретної прийомної сім'ї, враховуючи можливості місцевих бюджетів кожного

конкретного регіону, що є природною потребою в умовах провадження реформування децентралізації влади в Україні та реформування системи інституційного догляду та виховання дітей.

Література:

1. Національна стратегія реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017–2026 роки: Розпорядження КМУ від 09 серп. 2017 р. № 526-р./ Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2017-%D1%80#Text> (дата звернення 28.09. 2022).

2. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України від 13 січня 2005 р. № 2342-IV / Верховна рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15#Text> (дата звернення 28.09. 2022).

3. Сімейний кодекс України : Закон України від 10 січня 2002 року № 2947-III / Верховна рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення 29.09. 2022).

4. Положення про прийомну сім`ю : Постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2002 року № 565 / Кабінет Міністрів України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/565-2002-%D0%BF#Text> (дата звернення 29.09. 2022).

5. Рішення у цивільній справі : Рішення суду від 28 грудня 2016 року №154/3124/16 / Володимир-Волинський міський суд Волинської області. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/63907410> (дата звернення 27.09. 2022).